

De Verdaguer a Carner, en carn i ossos

Verdaguer, Carner, Víctor Català i Blasco Ibàñez, i molts més autors, apareixen, en carn i ossos, en uns 'Comentaris sobre llibres i autors' fets per l'escriptor Josep Pin i Soler, contemporani de tots ells.

Josep Pin i Soler (Tarragona, 1842 – Barcelona, 1927), autor de *La família dels Garrigas*, va anotar la impressió que li havien produït els principals escriptors de la seva època, la majoria dels quals va conèixer personalment, i en fa uns retrats de primera mà que recorden els de Pla per la llibertat amb la qual els elabora.

El quadern va ser editat els grisos anys de la postguerra per l'Associació de Bibliòfils de Tarragona, mort l'autor, amb un tiratge de 110 exemplars que es va destinar íntegrament als socis. S'esqueia això l'any 1947. Ara, Arola Editors acaba d'incloure aquests *Comentaris sobre llibres i autors* a la sèrie de les *Obres* de Pin i Soler –conjuntament amb el títol posterior, *Articles i discursos. Proses disperses*– i ja es troba a l'abast de tot lector. El llibre és una peça singular de la literatura catalana. Pin i Soler parla sense embuts i fa punyents i esclaridores observacions, com veurem en aquest tast, fet de fragments d'una selecció de retrats.

Marià Aguiló. "Durant els seus darrers anys (l'època precisament en què jo el vaig tractar) la seva indecisió física era ja malaltia. Tenia por de morir,

un no-res l'esglaiava, s'havia tomat diabètic i no gosava piular. La seva indecisió literària de sempre era modèstia, era consciència de què lo moltíssim que calia fer per Catalunya per a reguanyar lo temps perdut, àdhuc en la seva especialitat, era superior a les seves forces."

Gabriel Alomar. "Entre els seus fulgors i eclipses docents, publicarà sens falla qualche tomet de versos..., originals, exquisits, potser també publicarà uns *essais* sobre hòmens o coses; però un llibre, una obra forta, fredament pensada, raonablement deduïda, no l'escriurà mai... Té massa maldecap, massa gent a casa seva, i com no té prou braó, o, si es vol, dolenteria per a abandonar sa niuada, per a tractar sa muller a la manera carlyliana..., anirà seguint la veta del seu viure..., monòtonament."

Víctor Balaguer. "L'han ridiculitzat perquè fou ministre i li agradava la pompa cortisana..., oblidant que políticament mai fou res més que un progressista... "Progressista y romántico hasta la muerte", deia ella de si mateix, dreçant lo cap, tirant-se els cabells enrere."

Jaume Balmes. "Nascut uns quants anys més tard, hauria escrit en català, com son compatriota Verdaguer, i fent-ho amb llum, hauria tingut més públic, se li haurien fet més obsequis personals, l'hauríem fet bisbe, com el Doctor Torras, que no escriu millor que ell, no és més gran filòsof..., al contrari!"

Vicente Blasco Ibàñez. "Un berber de vila populosa i costera. Tipo repugnant dels qui pul-lulen pels barris innobles de Nàpols, d'Alexandria, d'Alger. Un jueu ateu i anarquista. Vaig passar llargues hores enraonant amb ell, aquí a Barcelona, mentres lo Ramonet Casas li feia el retrato. Parlava de tot i pels colzes. No deia tres paraules sense es-

pectorar quatre interjeccions d'aquelles tan valencianes. [...] Inútil dir que essent de nissaga jueva s'ha fet francmaçó. Jueu, maçó, cert talent per les coses llampants i gran cinisme, no ha calgut res més perquè les *Loges* de París l'hagin acollit com un germà, trompetejant-lo il·lustre!"

Carles Bosch de la Trinxeria. "Era un gentilhome rural, d'educació perfecta, de maneres distingides, de tracte agradable... de visualitat literària reduïda."

Josep Carner. "Talentós, amor positiu per les lletres i, pels seus pocs anys (22 o 23), molta lectura. S'està, fent, i és probable que suri. Li manca potser una mica de rigor per ell mateix i un molt d'una altra cosa que difícilment

podrà adquirir: la Sinceritat. És un complicat, un cerebral. Físicament, sense ser bell, és de bon veure: alt, robust, bru de pell, de maneres un tantinet afectades, mirar quelcom insolent. Vesteix amb un mal gust que sap fer acceptar per son aire decidit."

Víctor Català. "És fadrina i de coses d'hòmens i dones ne sap més que una llevadora. [...] Físicament, jo la trobo encisera; menudeta de cos, viva de moviments, primeta sense magror, morena de pell, mirar llampegant, de vegades ple de raig, de vegades esllanguit per mor de la miopia. Boca fresca i elo-

qüent fins en lo silenci; car, escoltant, com si es parlés en veu baixa, sempre remuga els llavis. Dents blanques, petites i no del tot regulars, veu penetrant i forta, una veu de xicot adolescent, d'un noi *que muda*.”

Jaume Collell. “Durant los anys florits de Verdager, lo tal canonge era insuportable. Ara se li han apagat molt els fums. Pagesot baladrer i malcriat.”

Miquel Costa i Llobera. “Ha viscut molts anys a Roma, on ha pres els aires d'un *monsignore* italià. És molt ric de béns terrenals, de boscos i cases. Hereu del primer propietari rural de Mallorca. Viu a Pollença, molt tranquil·lament, lluny de tota agitació... Diu missa, menja, beu, dorm i fa versos...”

Josep Pin i Soler mostra en el seu quadern de retrats d'escriptors una obsessió pels jueus i francmaçons

que en lo moral sia pertorbador de lo estatuït, que sia d'humor melancònic, o que si riu, sia forçat; pot assegurar-se que és fill de conversos, que els seus avis foren engendrats al Call, que descendeix de jueus atuits i degenerats, car los jueus espanyols que conservaven una engruna de virilitat no se someteren, fugiren, s'escaparen per altres terres, romanent ací, no més que els abjectes.”

[...]“És menudet de cos, secardí, enfonsat d'esternon, color de fel sobreeixit, pòmuls exageradament proeminentes, posat funerari, mirar esporucat,

Joaquim Ruyra. “És una mica encongít.”

Frederic Soler, Pitarra. “Al morir, perquè havia sigut francmaçó, perquè havia escrit aquells *Singlots poètics* i aquell *Don Jaume*, quatre trempats de la seva colla, reunits a casa el llibreter López, se posaren al cap de fer-li erigir una estàtua.”

Mossèn Jacint Verdager. “Tots los qui coneixíem bé mossèn Cinto, que el coneixíem a fons, sabíem perfectament que era un home honest, pe-

Àngel Guimerà. “No li agrada passejar sol, i [...] sempre se'l veu acompanyat d'uns quants apòstols i fins quan lo seu apostolat se retira, guarda vora seu un deixeble predilecte, un Sant Joan, que pertot l'acompanya.”

Jaume Massó i Torrents. “Tot home qui a la nostra terra porti un nom de família que en català no signifiqui res i que en llengua hebraica signifiqui quelcom, tot home que conservi en sa persona tirats semítics: color trencat, ulls expressius, gran nas de curva de moltó, orelles planes i apergaminades i separades del crani, peus plans, veu apagada;

‘Comentaris sobre llibres i autors’ només s'havia divulgat, el 1947, entre l'Associació de Bibliòfils de Tarragona

somriure fals. Porta un crani sobre ses espatlles que sembla un cap de mort amb una barba postissa.”

Frédéric Mistral. “La més gran vanitat unida a la més humil pageseria.”

Santiago Rusiñol. “En el fons, malgrat la seva alegria aparent, és un melancòlic, un jueu malaltís.”

rò tots conveníem en què era curt en qüestions de món, en què havent-se fet capellà per a no ser picapedrer com son pare, tenia d'esforçar-se per a persuadir-se ell i fer creure als altres que son cor se banyava en un llac de delícies místiques, que tot en ell era humilitat i dolcesa.”

Lluís Bonada